

Har vi råd til en velferdsstat del **II?**

NTL-Konferansen 13.03.14

Bent Sofus Tranøy

Professor Høgskolen i Hedmark

Høgskolen i Hedmark

Hvorfor dukker dette spørsmålet overhodet opp?

4 hovedlinjer i argumentasjonen:

- Det er jo krise og kutt over nesten hele Europa, må ikke vi også da?
- Velferdsstaten ødelegger incentiver til å jobbe og skader veksten
 - Den gjør oss ineffektive
- Slik den norske velferdsstaten har vært utformet skaper den monopoler, fare for:
 - Dårlig service, lite innovasjon og oppblåst offentlig sektor
- Eldrebølgen – mindre skatteinntekter og mer utgifter på helse og pensjon

Velferd og vekst

- Mine hovedpoeng:
 - Velferdsstaten er ikke bare en utgift, men også en investering i humankapital
 - Tidlige intervensjoner kan spare større utgifter senere
 - Velferdsstaten bygger opp under likhet – likhet gir mange positive effekter

Den norske samfunnsmodellen: Noen institusjonelle grunntrekk

- Stor offentlig sektor som i stor grad produserer velferdstjenester
 - Sjenerøse velferdsordninger
 - Sterke fagforeninger
 - Høye skatter
 - Stor grad av likhet
-
- *Iht til nyklassssisk økonomisk teori er dette en oppskrift for fiasko. Det gir svake incentiver til å stå på, det kan gi «crowding out» effekter, lite fleksible arbeidsmarkeder, bla, bla*

Slik kan det også sies, et konstruert paradoks:

The economic success [of the Nordic countries] appears to ***defy the laws of economics*** as the welfare states of all three countries are constructed as to strongly reduce the incentives of agents to be efficient (Paldam 2004)

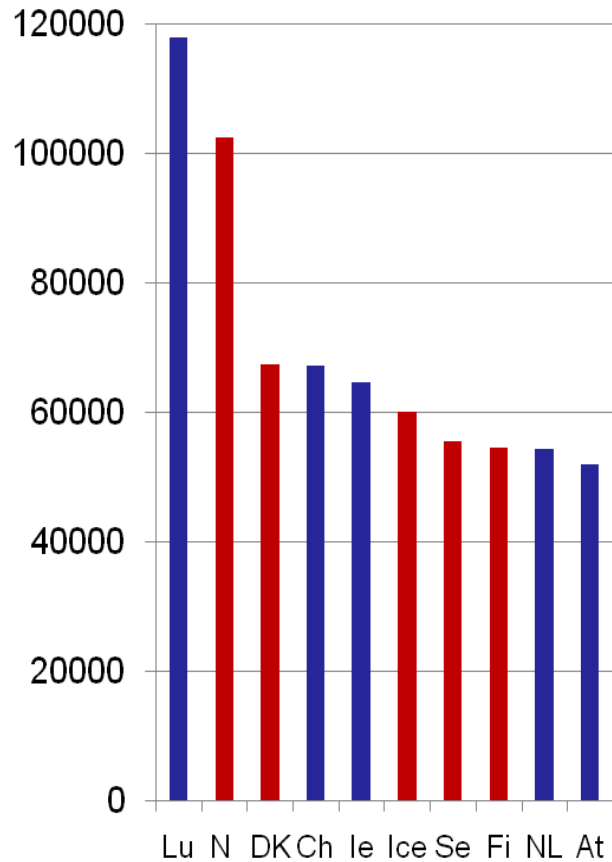
Empiriske funn

- Ligger nær toppen av skalaen på indikatorer som:
 - BNP per capita
 - Competiveness
 - Produktivitet
 - Human development mål
 - (lite) Korrupsjon

Den nordiske modell er blevet et globalt varemærke” (Jeffrey D. Sachs i Dagladet Politiken, 12/5 2006)

GDP per capita
Topp 10 (vestlige) land - 2008

Human development
index 2008

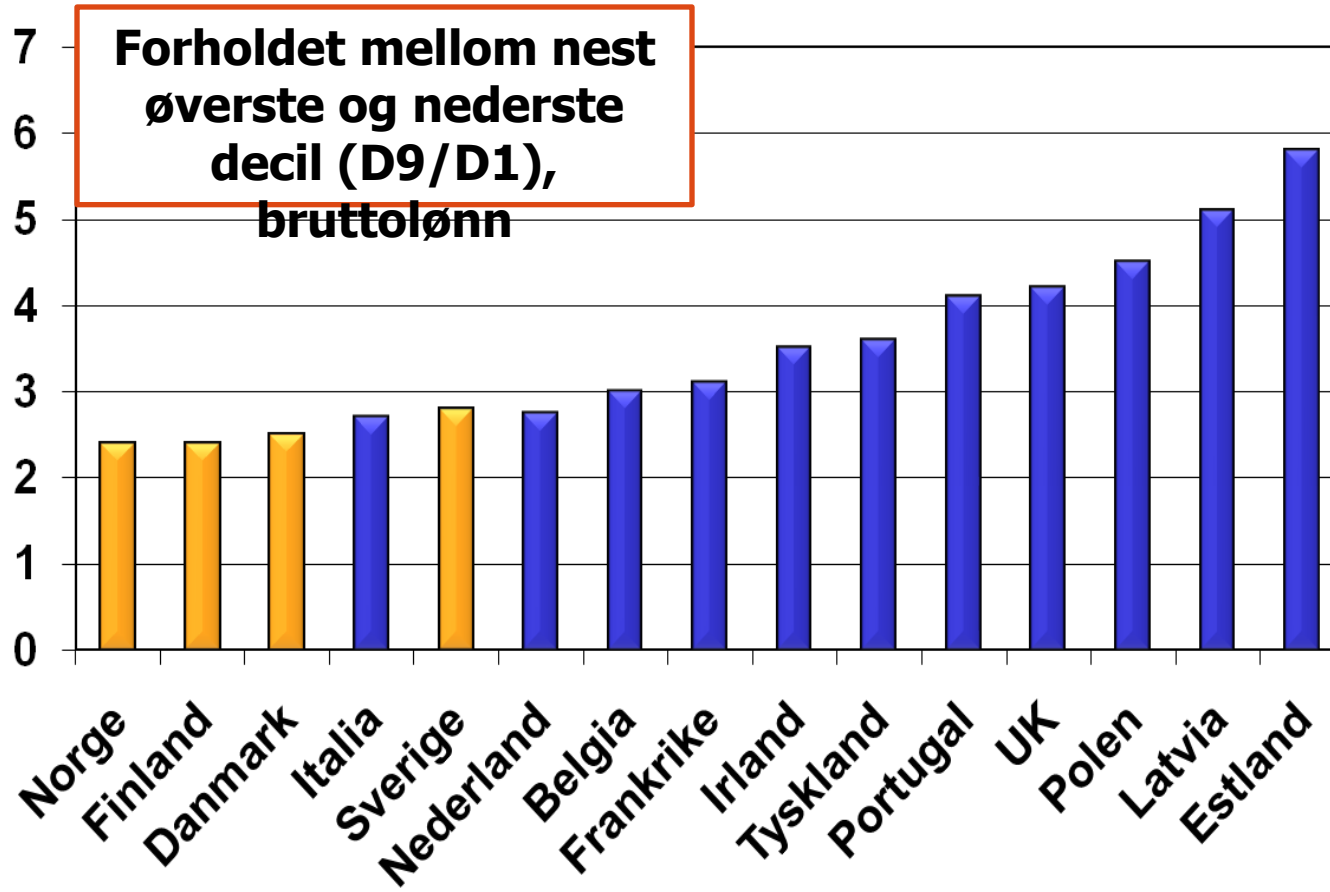
Global competitiveness index
2006-2007

Likhet, velferd og samfunnsøkonomi

- Næringslivet og byråkratiet blir mer produktivt av å ha en **velutdannet** og **frisk** arbeidsstokk
- De siste årene har det blitt mer vanlig blant forskere å snakke om "social investment state" – dramatiske regnestykker
- Likhet er positivt forbundet med tillit
 - Tillit er økonomisk effektivt
 - Produktivitet handler ikke bare om konkurranse, men også om samarbeid
- Likestilling mellom kjønnene er normativt tiltalende, men også økonomisk effektivt
 - Stordriftsfordeler
 - Yrkesdeltagelse
 - To-inntektsfamilier

Sammenpresset lønnsstruktur....

Likestilling

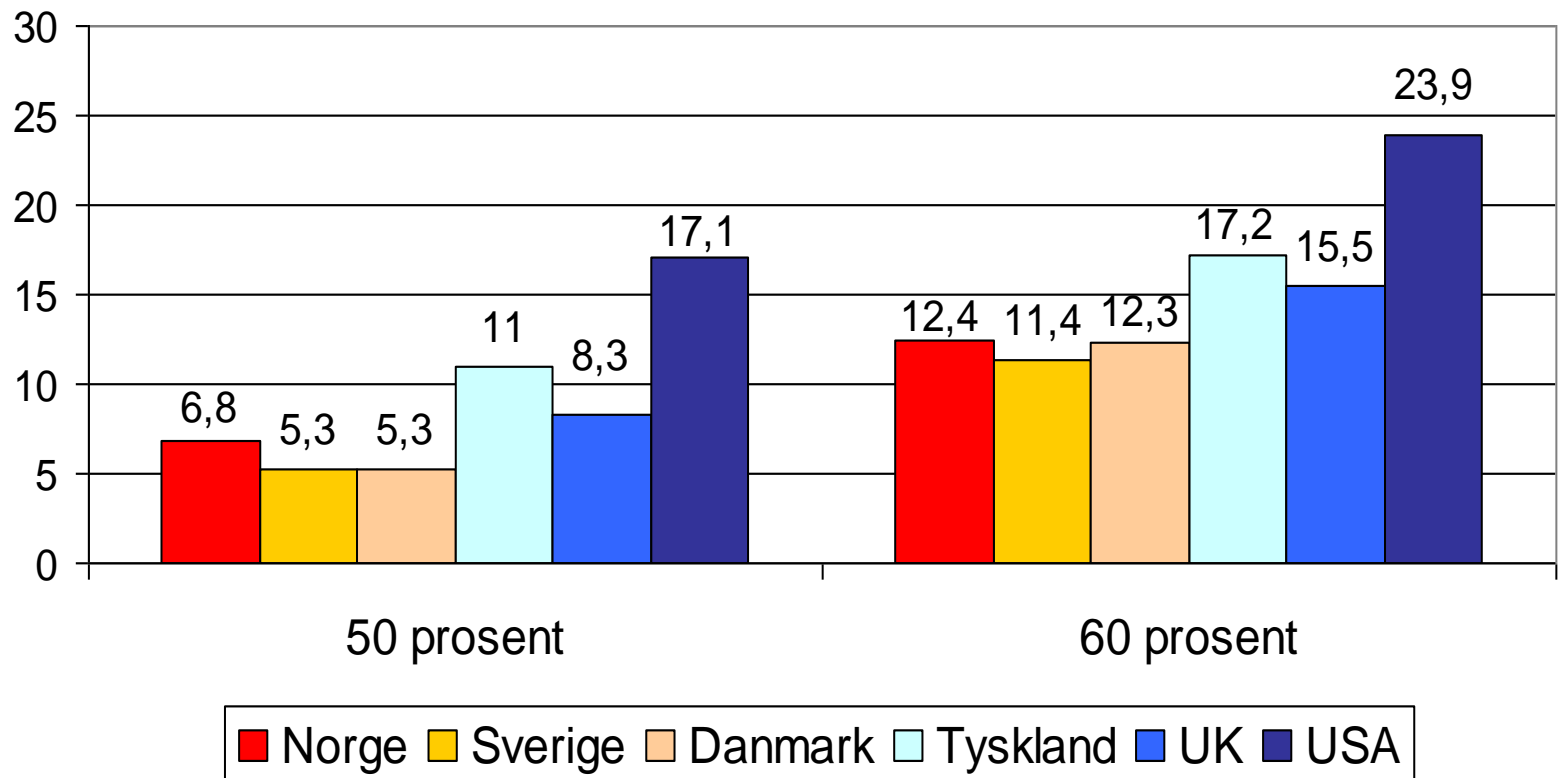
The Global Gender Gap Report

Table 3a: The Global Gender Gap Index 2008 Rankings:

Country	2008 rank	2008 score	2008 rank among 2007 countries	2007 rank
Norway	1	0.8239	1	2
Finland	2	0.8195	2	3
Sweden	3	0.8139	3	1
Iceland	4	0.7999	4	4
New Zealand	5	0.7859	5	5
Philippines	6	0.7568	6	6
Denmark	7	0.7538	7	8
Ireland	8	0.7518	8	9
Netherlands	9	0.7399	9	12
Latvia	10	0.7397	10	13

Lite fattigdom i de nordiske landene

Fattigdom - prosentandel under 50 og 60 % av medianinntekt (OECD, ca. 2005)

Monopolproblemet

- Serviceutfordrede monopoler
 - Ja, kan være et reelt problem,
 - Motgift: yrkesetikk – omsorgsrasjonalitet
 - Men er alternativet uproblematisk
- private tilbydere i markeder preget av asymmetrisk informasjon
- Effektive monopoler?
 - Sammenlign helseforsikring i USA med Norge (eller Europa ellers)
 - Ikke noe land i verden får så lite igjen for sine helseutgifter som USA

Eldreølgen

- Igjen: Et reelt problem som må tas på alvor, men hva er alvor?
- Veldig sensitivt for hva slags forutsetninger vi legger til grunn
- Hvorfor forutsette uendret skattenivå?
- **Hallvard Bakke i KK november 2013**
- *Det private forbruket er nå gjennomsnittlig 245.000 kroner i året for hver innbygger, store og små.*
- *I 2060 vil hver innbygger vil da disponere 400.000 2013-kroner til privat forbruk, etter at hele underskuddet på budsjettet er dekket, samtidig som vi kan arbeide mindre og ha vesentlig bedre standard på de offentlige tjenestene.*

I et realøkonomisk perspektiv skjønner vi at dette er oppgaver som må utføres

Spørsmålet er heller

- Hvordan skal produksjonen organiseres?
- Hvordan skal betalingen organiseres?
 - Som igjen betyr at vi må diskutere skattenivå og strukturen i skattesystemet og ikke minst hvor mye privat forbruk trenger vi?
- Dette er politisk spørsmål, ikke et spørsmål om nødvendigheter og økonomisk tvang